

Piercing and Possessing

פרשת שלח תשפ"ה

NUMBERS

PARASHAS SHELAH

13 / 20-27

is it good or is it bad? And how are the cities in which it dwells — are they open or are they fortified? ²⁰ And how is the land — is it fertile or is it lean? are there trees in it or not? You shall strengthen yourselves and take from the fruit of the Land." The days were the season of the first ripe grapes.

3

R. Munk on Chumash

(Sotah 34b). That puts the entire cluster at 960 *se'ahs*. Using 17 pounds as the weight of one *se'ah*, the cluster must have weighed over 16,000 pounds (Yalkut Me'Am Lo'ez).

4

R. Schwab (תל) ז"ל ה"ה

Rabba says in the name of Rabbi Yochanan (*Sanhedrin* 104b) that "that night" when Bnei Yisrael wept was Tishah B'Av. Hashem said to them, "You cried for no reason tonight; therefore I will give you a reason to cry for all generations." As a punishment for the sin of the *meraglim*, both the First and Second Beis Hamikdash were destroyed on Tishah B'Av.

Megillas Eichah, *Lamentations*, which laments the *Churban*, the Destruction, discusses the character and causes of the *Churban*. Rabba asks, "Since the *pesukim* in *Eichah* follow the order of the *aleph-beis*, why is it that in the second, third, and fourth chapters the [verse beginning with the] letter *ס* precedes [that of] the letter *ז*?" He answers that the *meraglim* "spoke with their *ס* [mouths] that which they did not see with their *ז* [eyes]."

Chazal seem to be accusing the *meraglim* of lying. However, in truth this was not so. The *meraglim* related to Bnei Yisrael only what they indeed saw: giants, fortified cities, people dying, and a very powerful nation inhabiting the Land. Chazal point out that everything that the *meraglim* reported was true.

שנ

שמן

פנינים - שלח

משחת

5

והימים ימי ביכורי ענבים (יג כ).

ראה בפירוש הרשב"ם ובספורנו, שכתבו כל אחד לדרכו טעמים נאים למה הזכיר הכתוב פרט זה שהימים ימי ביכורי ענבים, ולמאי נפקא לך מינה. ובכלי יקר כתב, ועל צד הרמז אמר שישאל נמשלו לענבים כמו שנאמר (הושע ט י) 'כענבים במדבר מצאתי ישראל', ובמדרש (ילקוט וישב רמז קמו) אמרו, 'הבשילו אשכולותיה ענבים' (בראשית מ י) הגיע זמנם של ישראל להיות נגאלין, על זה אמר כאן 'והימים ימי בכורי ענבים' הגיע זמנם ליכנס לארץ כי כבר נתבכרו ונתבשלו ונגמר כל שלמותם על ידי התורה שקיבלו.

2

23. במוט בשנים — On a double pole. They carried the cluster of grapes on a bed of poles, two poles from north to south and another two supporting poles from east to west, so that there were a total of four poles, requiring eight men to carry them. One spy carried a huge fig and another carried a huge pomegranate, so that ten of them were bearing produce. [Ostensibly they were following Moses' instructions to bring back samples of the Land's produce] but their true intention was to show that the Land was abnormal and dangerous, as evidenced by its mutant fruit. For this reason, Joshua and Caleb did not participate in this enterprise (Rashi here and to Sotah 34a).

R. Frank on the Parsha

6

Instead of casting suspicious glances at the Jewish scouting party, the inhabitants would be busy attending funeral. Wherever, they went, the *Meraglim* saw huge crowds attending funerals and hardly any traffic on the roads. Ideal conditions for a scouting party, one would think.

But the *Meraglim* put an entirely different spin on the situation. Funeral processions everywhere! Canaan was clearly "a land that devours its inhabitants." They perpetrated malicious slander and created a wave of public reaction against entering the Holy Land. As atonement, the Jewish people had to spend forty years in the desert. This was a seminal event in Jewish history.

But what was really wrong with what they did? They only reported the facts as they saw them. After all, it was not their fault that wherever they went, they saw large funeral processions.

The Steipler Gaon explains that the *Meraglim* saw what they wanted to see. They looked at the Holy Land with a jaundiced eye, and they saw the worst. According to the Ba' Haturim, they were subconsciously concerned that they would lose their positions of prominence once the Land was conquered. Had they been more positive in their outlook they would have understood that their interpretation of events was wrong.

Logically, if Canaan was indeed "a land that devours its inhabitants," if death was always rampant in Canaan, people would not be attending funerals in large numbers. How would society function if everyone spent a good part of his day marching in funeral processions? Nothing would ever get done. If people were really dying in droves, people would go to very few funerals. In fact, no one but the immediate family and closest friends would attend funerals. There would not be many large funeral processions.

Had the *Meraglim* made an honest assessment of the situation, they would have realized that such large funeral processions proved the exact opposite of what they had concluded.

בנו לומד — והנה אנו מוצאים שהמלך שאל את הפדגוג: האם בני שומר על בריאותו והאם הולך ללמוד ותו לא! ומוכח מזה, שעל הלימוד אין המלך צריך לשאול, שהרי מסר אותו למחנך מובהק והוא כבר יודע לעשות מלאכה נאמנה. כל השאלה היתה על ההכנה של הבן! ההכנה תלויה בו ואם ההכנה בשלמות — ודאי יעלה ויצמח ת"ח.

כאשר ההכנה נכונה — מוכרח האדם להצליח. שלמה המלך (משל מ, ל) מתאר מעלותיה וחביבותה של תורה אצל הבו"ע. אחד הבטויים: "ואהיה אצלו אמן". אומר על כך ר' הושעיא (נ"ה, רש גדלשט): "אמן — פדגוג". התורה עצמה היא פדגוג מומחה. כל עבודת האדם היא ההכנה. כשההכנה שלמה — מוכרחת התורה, כביכול, להחכים אותו.

ובך בעבודת המידות. הרמ"ח לוצאטו ז"ל, כשהוא מבאר את הדרך כיצד זוכים למדת הטהרה, כותב (מס' פ"ו): "ומן המעשים המדריכים את האדם לכוון לידי מדה זו, הוא ההזמנה לדברי העבודה והמצוות, והיינו, שלא יכנס בקיום המצוה בפתע פתאום, שאין דעתו עדיין מיושבת עליו ויכולה להתבונן במה שהוא עושה, אלא יזמין עצמו לדרך, ויכין לבו במתון עד שיכנס בהתבוננות, ואז יתבונן מה הוא הולך לעשות ולפני מי הוא הולך לעשות".

מדיוק לשונו משמע, שהתבוננות היא מצב, שאליו יכול אדם להביא את הלב, למרות שעדיין אינו מתבונן במשהו מסוים. התבוננות היא מצב, שאדם מרגיש עצמו, באותם רגעים של התבוננות, משוחרר מטורדות, מלחצים, ממידות רעות — הוא מיושב בדעתו, השכל ער לחלוטין — אז מסוגל הוא להעביר תחת שבט הבקורת של שכלו פעולות ודבורים, העומדים להעשות על ידו. לכן אומר הרמ"ח לוצאטו ז"ל, שיכין לבו במתנות, עד שיכנס בהתבוננות, וכאשר יהיה במצב של התבוננות, אז יתבונן מה הוא הולך לעשות ולפני מי הוא הולך לעשות.

"שהרי" בהכנסו בעיון הזה, קל הוא שישליך מעליו הפניות החיצוניות, ויקבע בלבו הכוונה האמיתית הרצויה. ותראה, שהחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם תפלתם ואח"כ מתפללים, כדי שיכוונו לבם למקום. ובודאי שלא היו פונים שעה אחת לבטלה, אלא מתכוונים נמכינים לבם לתפילה שהיה להם להתפלל, ודוחים מעליהם המחשבות הזרות ומתמלאים היראה והאהבה הצריכה. ואומר (א"י, יא, יג) אם אתה הכינות לך פורשתי אליו כפיך".

אם נעשה חשבון הנפש נוכח לדעת, שאחת הסיבות העיקריות שאיננו זוכים להתרומם מתפילה, להתעלות ממצוות, לעלות ממוסר — מפני שאנו ממש נופלים לתוכם! מדוע איננו מרגישים כלל קדושת שבת? מפני שאנו נופלים לתוך השבת! חז"ל מספרים (שם ק"ט). על ר' חנינא, שהיה מתעטף לפני כניסת השבת, ועומד ואומר: "בואו ונצא לקראת שבת המלכה", וכן פוסק הרמב"ם להלכה, (פס' ל' מהל' שם ס"ח), שאדם צריך להתעטף בציצית, קודם כניסת השבת, ולשבת בכובד ראש, וליחל לקבל פני השבת, כאדם היוצא לקראת מלך.

אותה שבת, אותה תפילה, אותה מצוה, אותה מחצית השעה של לימוד המוסר, עם הכנה לפנייה וכלי הכנה — הם ממש שני עולמות! כל ברכה שאנו מוציאים מפיו במשך היום, עם הכנה, של שניות ספורות ממש, וכלי הכנה — הן שוב שני עולמות! כמה פעמים קורה לנו שאיננו יודעים כלל אם בִּרְכָנוּ! איך אפשר להתעלות מתפילה, כשנופלים לתוכה, ועוד מקצצים מלפניה ומאחריה? איך אפשר להתעלות מקדושת שבת, כשעושים מלאכה דאורייתא עד דקות ספורות לפני שקיעה?! איך אפשר להתרומם, מאותן מצוות ספורות, שאנו מקיימים מדי יום ביומו, כשנופלים לתוכן, מבלי להתבונן מה אנו עומדים לעשות?

אם מתבוננים מתברר, שכל מציאות העוה"ז היא — הכנה, הכנה לעוה"ב. "העוה"ז דומה לפדגוגיה בפני העוה"ב, התקן עצמן בפרוודור, כדי שתכנס לטרקלין" (א"ח, ה, ט). כל התורה שאנו לומדים, כל המצוות שאנו מקיימים, כל התפילות שאנו מתפללים כל שנות חיינו — הכל הכנה! זו ההרעה הממלאת אותנו בעוה"ז — הכנה! כפי שהרמ"ח לוצאטו ז"ל מתבטא בתחילת ה"מסילת ישרים" — "כי הוא הנברא, בהכנה המצטרפת לדבר הזה", אלא, שכדי לזכות שהעוה"ז יהיה באמת הכנה לעוה"ב, עלינו להכין כלי, והכלי הוא — ההכנה.

כפי גודל ההכנה, כך הופכים אנו את עצמנו לכלי קבול לעליה רוחנית. בלי הכנה — יכול אדם להתפלל שנים רבות, לקיים מצוות שנים רבות — והוא נשאר באותו מקום!

Faith of Faith - R. Wolfson (71)

THE SECRET MISSION OF THE MERAGLIM

The word *Meraglim*, which means spies, is associated with the twelve men Moshe sent to spy the land of Canaan. However, this term is ascribed to two other groups of people as well. When the *Shevatim* came down to *Mitzrayim* to purchase food, Yosef accused them: "You are spies!" Also, Yehoshua sent Kalev and Pinchas as *Meraglim* before he set out to conquer Eretz Yisrael.²⁰

These three sets of *Meraglim* had the same mission.

The role of the *Meraglim* was to create a routine, a path upon which the Jews could travel. They were to play the role of undercover infiltrators in the *kedushah's* offensive against *tumah*. They would do this by entering the territory of evil and thinking holy thoughts, saying holy words, and doing holy actions. These would break through the *kelipos*, the barriers of evil. Afterwards, when more people came, the path would be cleared enough for them to successfully live a Jewish life.

The very greatest people were required for this task; the most experienced *tzaddikim* were needed. Only the most skilled soldiers could withstand the first, most powerful enemy attacks.

THE SHEVATIM IN MITZRAYIM

Mitzrayim was a center of enormous *tumah*; it was the producer and exporter of every kind of licentiousness. The Jewish People were to descend there, build families and live Jewish lives. How would they survive? What would stop the natural assimilation process?

The first who brought holiness to Egypt was Sarah. By being in Pharaoh's palace and withstanding his advances, she brought the *Shechinah* there. Following her was Yosef. He remained strong in the face of Potifar's wife's seductions, creating a bubble of holy protection for the Jews who would soon follow.

But it wasn't enough. All twelve *Shevatim* were needed to crack through the *tumah* and that is why Yosef insisted that Binyamin must also descend to Egypt. Together, the holy tribes would withstand waves of impurity until they weakened the *tumah* so much so, that from a population of millions, not a single Jewish man had relations with an Egyptian over a period of 210 years.²¹

The *Meraglim* of our *parashah* were also sent to break through *tumah*. Eretz Yisrael is the holiest place on earth, but while the Jews were in the wilderness, it was covered by a thick *kelipah*, courtesy of Canaan, who, like the Egyptians, were the most degenerate of the nations. The Torah holds up these nations as examples of moral corruption, "Like the practice of the land of Egypt... and Canaan... do not do."²²

Furthermore, when the *Meraglim* came back they shared, "We saw the *nephilim* there!"²³ The *nephilim* were children of the angels who fell from heaven during the *Dor HaMabul*. These angelic/human descendants sinned most grievously by taking married women, dragging the generation of the *Mabul* to its ultimate destruction.

When the *Meraglim* failed to break the *kelipah*, the Jews remained in the Midbar for forty years. When they were ready to enter Eretz Yisrael, they again needed to send *Meraglim* ahead of them.

This time, only two men were chosen, each a person who had proven himself capable of withstanding difficult spiritual challenges. The first was Calev, one of the two *Meraglim* who had succeeded the first time around. The second was Pinchas, a man who remained completely above confusion when twenty-four thousand men went astray after the Midianite women in Shittim.²⁴

• They landed up, of all places, at the home of Rachav the harlot. By remaining completely pure throughout their ordeal, they cracked the *tumah* of Canaan enough so that *Klal Yisrael* would be able to follow.

16 סד

כלי לך יק

וקדמה וימה כי כל הארץ אשר אתה רואה לך אתגנה ולזרעך עד עולם. ש"מ שבראיה לחוד סגי וקני לה. ואח"כ חזר מזה ואמר, קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה כי לך אתגנה. ש"מ שצריך לעשות חזקה ממש מכי דיש אמצרי, (ב"ק ט.) ובראיה לחוד לא קנה לה. ועוד כי מתחלה אמר לזרעך עד עולם, ואח"כ אמר כי לך אתגנה, ולא הזכיר זרעך ולא עד עולם. ועוד שאמר שא נא, אין נא אלא בקשה. ובאמרו קום התהלך בארץ לא הזכיר לשון נא. ואצל משה רבינו ע"ה מוחלפת השיטה שאמר (דברים גכה) אעברה נא ואראה את הארץ. הרי שהזכיר לשון נא אצל העברה ממש שהיא דוגמת קום התהלך בארץ אבל אצל הראיה לא הזכיר נא כי לא אמר ואראה נא. ועוד מהו שאמר כאן וראה מן המקום אשר אתה עומד שם וכי ס"ד שיראה מן המקום אשר אינו עומד שם.

והקדמתי אלי לומר בכל זה, שהקנה הקב"ה אל אברהם את הארץ לקנות שמה שני מיני תועלת, האחד, רוחני והוא נקנה בראיה לבד. ואחד, גופני והוא נקנה מכי דיש אמצרי. הרוחני הוא, כי שם מקום מקדש של מטה מכון כנגד בהמ"ק של מעלה, ושם פעל ה' מכון לשבתו יתברך, ושם חביון עוזו יתברך, וכל המסתכל במקום הקדוש ההוא מיד נתלבש רוח טהרה וקדושה ומלך עליון ביופיו ית' תחזינה עיניו ובראיה לחוד סגי לאדם לקנות השלימות ההוא במקום אשר קרא לו אברהם (בראשית כהד) ה' יראה, וקרי בה יראה היו"ד בחיריק ויראה היו"ד בצירי, כי כדרך שבא לראות כך בא ליראות, כי מיד בבואו שמה כשם שהשכינה רואה אותו כך הוא רואה פני השכינה ומיד נעשה מושפע ומואצל ודבק בזיו שכינתו יתברך מעין עוה"ב, כי גם שם הצדיקים יושבים ונהנים מזיו שכינתו יתברך. ולא בכל מקום בארץ האדם זוכה לשלימות זה כי אם במקום הנקרא ה' יראה והוא הר המוריה ובית אל, כי למעלה כתיב (ג-ד) עד בית אל, אל מקום המזבח וגו' ולקמן פר' יוצא (כח"ז) פ' רש"י שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל ופירשו המפרשים שמאותו זמן והלאה נתחברו שני המקומות מקום בית המקדש ובית אל והיו למקום אחד. על כן נאמר כאן לאברהם שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם. הורה באצבע ששלימות זה הרוחני הנקנה לו בראיה לחוד לא נקנה לו כ"א מן המקום אשר הוא עומד בו והיינו בית אל. כי כך משמע פשט המקראות וילך למסעיו מגד עד בית אל וגו' וד"ש אל הארץ אשר אראך שאני מראה אותך שמה ובסבה זו מלך ביפיו תחזינה עיניך.

ותועלת רוחני זה לא יסיר מזרעו עד עולם, כי אף בזמן שב"ה שלמטה אינו בבנינו מ"מ הבה"מ שלמעלה המכוון נגדו נצחי לא יסור לעולם ובכל זמן יורד ממנו השפע על זרע אברהם המקדש, ומטעם זה שלמים וכן רבים נכספה נפשם לעמוד במקום הקדוש ההוא כי רצו את-אביה וגו'. וכנגד תועלת רוחני זה אמר הקב"ה שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם ר"ל מן המקום הקדוש אשר אתה עומד בו כי בו חקנה השלימות הרוחנית ותזכה לראות פני השכינה, ועל אותו שלימות אמר לך אתגנה ולזרעך עד עולם כי שלימות רוחני זה לא ימוש לעולם. ואח"כ אמר כנגד השלימות הגשמי הנקנה לו בארץ והיינו סתם נחלת שדה וכו', וסתם קרקע אינה נקנית כי אם בחזקה גמורה מכי דיש אמצרי, אמר קום התהלך

ממעמקים במדבר

19 ש"ה ש"ה (פס)

190

שוב חדש לשאלה ישנה

הנה, כבר חובא לעיל (מאמר לו) שאלת הראשונים – מדוע כעס ה' על המרגלים, הלא הם אמרו רק מה שנשלחו להגיד? והובאו למעלה דעות המפרשים בזה. אכן בדברי חז"ל המצוטטים כאן מתבאר מהלך חדש בענין. והיוצא מתוך דבריהם, שעל אף שהמרגלים דיברו אמת, וענו על מה שנשלחו, בכל אופן היתה עליהם תביעה – שהקדימו לדבר לפני שראו מה שראו (שכך משמעות לשון רש"י "שהקדימו מאמר פיהם עד שלא ראו", משמע, שאח"כ ראו את אותן דברים שדיברו עליהם, אך החטא היה בזה שהקדימו לדבר לפני שראו את הדברים בפועל).

אומנם דברי חז"ל הללו טעונים ביאור רחב – האומנם דיברו המרגלים טרם ראו את הדבר בעיניהם? הכיזד יכלו לומר מה שלא ראו? ועוד, הרי מבואר בכתוב שהם אמרו את הדברים כאשר סייעו לתור את הארץ, והרי זה היה אחרי שכבר ראו את הכל!

ונודע כי אילו היו הם נכנסים לארץ ישראל, אני היתה באה ירושת הארץ באופן נעלה יותר בכל הבחינות, ולכן הוצרכו המרגלים לסלק מתחילה את כל הקלי המכסות על קדושת ארץ ישראל וזאת בכדי להכין את ארץ ישראל אל מדרגה נעלית זו, אשר בה יוכלו משה רבינו ודור דעה לירש את הארץ. ונבוא לבאר את עומק הענין.

ושליחות המרגלים באה בכדי להכין את הארץ עבור מדרגת ירושה זו,

ולכן כתיב בהו "ותורו את ארץ כנען" (נמנני י). ו"ותורו" מלשון תורה, דהיה להם להעלות את ארץ כנען שבבחי' קיום המצוות אל הדרגה דתורה. וכמו"כ לכך אמר להם משה רבינו, "וראיכם את הארץ מה היא" (נמנני י. יט), ומסיק (פסוק י.), "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ".

ועומק ענין ראייה זו הוא, מכיון שהראייה היתה קנין פנימי אשר על ידו קונים את החפץ בשורשו, דקנין זה בא מצד הדעת, והרואה דבר והינו מקשר את דעתו אליו, נחשבת לו ראייה זו גרידא כמעשה קנין בפנימיות הדברים, וכההוא אמינא דגמ' (כ"מ ג) דבראייה בעלמא קני, וכענין מה שמשו רבינו ראה את ארץ ישראל קודם פטירתו מן העולם. אמנם לדינא לא די בראיית גרידא, אלא צריך הוראת בעלות בפועל ממש, וזאת מכיון שאת קנין פנימי זה צריך להמשיך לידי מעשה בפועל ממש, דמעשה הקנין בפועל יש בו כח שאין להדעת גרידא, והוא סוד ענין הקדמת נעשה לנשמע, וה"נ לכך אמר משה רבינו למרגלים "והתחזקתם" שהוא לשון חזקה, והיינו אשר עליהם לעשות ג"כ מעשה קנין בפועל בארץ ישראל ע"י לקיטת פירות, וכדעת הרמב"ם (ממס' פ"א ט"ז), דהמוכר שדה לחבירו ונכנס בה הלוקח ואסף פירות האילן הרי זה קנה. וכן נמי "והתחזקתם" הוא לשון התחזקות, וכנ"ל אשר ירושת ארץ ישראל באה ע"י כח גדול. ועכ"פ נמצא כי משה רבינו אמר למרגלים שיקנו את ארץ ישראל הן בראייה שהיא קנין ע"פ הדעת, בבחי' תורה, והן בקנין הבא ע"י מעשה בפועל, בבחי' מצוות.

וביתר עומק, דהנה אחר שיעשו המרגלים בארץ ישראל מעשה קנין בפועל ממש, שוב יגרום מעשה זה לכך שאכן יוכלו לראות בעיניהם את מעלת ארץ ישראל, ולעמוד על קדושתה, ועי"ז לקנותה בקנין הראייה שע"פ הדעת, בבחי' הקדמת נעשה המביא לידי נשמע. והיינו נמי כענין מה שאמר חז"ל (פסוק מ.), אמר רבי יוחנן, שלשה חיות הן, חן מקום על יושביו, חן אשה על בעלה, חן מקח על מקחו, דאחר שלקח האדם את המקח ועשה בו מעשה קנין בפועל ממש, שוב נושא מקח זה חן בעיניו, וה"נ שיעשו המרגלים מעשה קנין בפועל ממש בארץ ישראל, שוב תישא ארץ ישראל חן בעיניהם לראות את מעלותיה, ולקנותה ע"פ ראייה, בקנין שע"פ הדעת. ולעומת זאת עפרון לא ראה את מעלת מערת המכפלה, היה זאת

ביאור נפלא בדברי חז"ל הנ"ל נמצא במהר"ל, וז"ל (ספר נצח ישראל פרק ט' ד"ה ודע): "ואמרו חז"ל (סנהדרין ק"ד ע"ב) "פצו עליך פיהם, אמר רבא אמר רבי יוחנן: בשביל מה הקדים פ"א לעי"ן? בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם". ודע, כי העין הוא התחלה, כי מתחלה הוא רואה ואחר כך עושה, וכמו שהעין הוא התחלה, כן הפה (גומר, שהוא מוציא הדיבור לפועל, וכאשר מקדים העין לפה נמשך הפה אחר התחלה שהוא העין, והעין שהוא הראיה הוא דבק אל השכל, כמו שאמרו רז"ל (ע"ז כ"ח ע"ב) שוריינא דעינא בליבא תליא, עד שבוה הוא דבק בשכלי לגמרי, והשכלי יש לו דבקות בו יתברך. ומפני כך לא היו

גולים מן הארץ כאשר היו דבקים בו יתברך. אבל הם הקדימו הפה לעין ולא היה הגמר נמשך אל ההתחלה שהוא העין, ולא היה לגמר הזה שהוא הפה דבקות בהתחלה השכלית ובוזה היו מסולקים מן השם יתברך, ודבר זה היה גורם הגלות שהוא ההרחקה ממנו".

דברי המהר"ל הם עמוקים ויסודיים מאוד. נשתדל לבארם, כפי מיעוט ערכנו. ונקדים כמה מלים להבנת הענין.

גדר ענין הראיה

21

הנה, הדבר גלוי ומפורסם, כי אופן הקליטה של חוש הראיה – הוא באופן של צירוף פרטים בודדים לתמונה כללית. במלים אחרות, בניגוד לחושים אחרים (לדוגמא, חוש השמיעה, וחוש המישוש), שהם מסוגלים לקלוט דברים גם באופן מטושטש ועמום, חוש הראיה מסוגל לקלוט מציאויות רק באופן של מהלך ומערכה שלימה. כאשר העין רואה דברים מטושטשים, היא פוסקת לגמרי מלפעול, ואין היא מעבירה כלל מידע על אותם הדברים, כיון שהעין אינה מסוגלת ל"ראות" דברים בלי מהלך שיצרף אותם ליחידה אחת.

והנה, כשם שהעין הגשמית רואה את העולם הנגלה, כמו כן שכלו של האדם "רואה" ותופס מהלך בדברים הנתפסים, וגם זה נקרא ראייה, כמאמר הכתוב (ירמיה כ' י"ב): "וְהָיָה כִּי-בָאוּ בְּחַן צִדִּיק רֵאָה קְלִיּוֹת וְלֵבָי, וְכָתִיב (קהלת א' ט"ז): "וְיִלְבֹּי רֵאָה חֲרָבָה חֲקָמָה וְנָדָעַת", וכתוב (קהלת ז' כ"ז): "וְרֵאָה זֶה מִצְאָתִי אֶמְכֶּה קֶהֱלֶת אֶחָת לְאַחַת לְמִצְאָה חֲשׁוּבִי". גדרה של ראייה רוחנית מקבילה לראיה הגשמית, שכן 'ראיה' רוחנית ענינה גם הוא – צירוף ענינים ועובדות למערכת תפיסה שלימה, על ידי נתינת פירוש ותרגום לאותם פרטים. ממילא, כאשר אנו אומרים שסברא מסוימת "נראית לי", כוונתנו לומר, שהדבר הנאמר מסתדר עם מערכת הדעת שלנו ונתפס אצלנו. יסוד זה מתבטא גם בלשון עיון – מלשון 'עין' ומלשון 'מעין' – שכל עיון ענינו לעמוד על נקודת שורש, ולהנביע אותה מההסתר אל הגילוי¹².

גדר ענין 'דיבור פה'

22

לעומת העין שתופסת מהלך של פנים ותוכן בדברים הנתפסים, הפה מופקד על הוצאת הדברים מהפנים אל החוץ, בבחינת "מן השפה ולחוץ". הפה מביא את הדברים לגילוי ונותן להם הבעה חיצונית – כיצד הדברים הפנימיים צריכים להתגלות כלפי חוץ לאחרים (התבאר עוד בספר ממעמקים ויקרא מאמר מ"ג ע"ש).

אמרו חז"ל (חולין קל"ג ע"ב): "סתם עובד כוכבים מפעא פע"י (פ"י) סתם עכו"ם (מרבא דברים). והביאור בזה הוא, שעכו"ם שייכים לבחינה החיצונית, ובכן הם שייכים לבחינת הפה החיצוני – התופסת ומתנהגת כפי המבט החיצוני של הדברים.

לפי שהקדימו פ"ה לעי"ן

חוזרים אנו לדברי חז"ל שהובאו בפתח המאמר – שהמרגלים הקדימו פה לעין – שהקדימו לדבר לפני שראו מה שראו. והקשנו לעיל, כי מבואר בכתוב שדברו אחרי שראו את הארץ.

אכן ביאור הדברים על פי דרכנו, שעל אף שהם חזו וראו בעיניהם את הדברים, אך הם לא השכילו להתבונן בנקודה הפנימית של הדברים. ממילא דיבורם לא נבע כתוצאה מעיון שכלי מעמיק שבא לאחר הראיה. לכן נחשב להם הדבר שדיברו טרם "ראו בעיניהם".

נמצא, שהמרגלים חטאו בזה שהם נמשכו אחרי הפן הגלוי של הדברים, ולא צירפו אליה את מערכת התפיסה העמוקה – הנקראת 'ראיה', להתבונן בתוכן הדברים כפי שהם בשורשם¹³. ולכן נענשו המרגלים בעונש הפוגע בפה, כמ"ש רש"י (במדבר י"ד ל"ז): "במגפה לפני

ה' – באותה מיתה ההגונה להם מדה כנגד מדה, הם חטאו בלשון ונשתרבו לשונם עד טבורם ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוך טבורם, לכך נאמר 'במגפה' (המגפה הידועה) ולא 'במגפה', וזהו 'לפני ה' באותה הראויה להם על פי מדותיו של הקב"ה שהוא מודד מדה כנגד מדה".

בכי כנגד בכי

23

"וְנִתְּשָׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בְּלֵילָה הַהוּא" (במדבר י"ד א').

"אתם בכיתם בכיה של חינוס ואני אקבע לכם בכיה לדורות" (תנחומא שלח י"ב).

פירוש הדבר על פי דרכנו: בחינת העין תופסת כאמור, מהלך ומצרפת דברים למערכת דעת הממשיכה את הדברים הלאה. לעומת זאת ה'בכי', מלשון מבוכה (שמתבטא על ידי דמעות, מלשון דמע – תערובת)¹⁴ – מורה על איבוד צורת הדברים, איבוד המהלך הפנימי אשר מצרף את הדברים יחד וממשיכם הלאה. הבכי מורה שהדברים כבר אינם מתחברים למערכת דעת שלימה – נוצרת אי ברירות ואי בהירות. ולכן הבכי פועל לטשטש בחינת הראות, כמ"ש (ירמיה י"ג י"ז): "וְנִדְמַעַתְּ תִּדְמַעַת וְתִדְמַעַת עֵינֶיךָ דִּמְעָה".

זה גופא היה שורש חטא המרגלים – הם "ראו" את הארץ באופן לא נכון, ובוזה גרמו ל"בכיה של חינוס" – טשטוש "הראיה הנכונה", וסטייה מהדרך הנכונה עד שנענשו בחורבן וגלות.

לעין ד"ה השארה - ר"ה א"ה (24)

The sin of the *meraglim* was that they looked at the Holy Land with physical eyes. Had they gazed with eyes of faith upon the Land, they would have seen Hashem's *Shechinah* everywhere. On Har Hamoriah they would have seen the place of the *Akedah*; when they came to Kiryat Arba, to Me'aras Hamachpelah, they would have seen the holiness that enveloped the burial place of the *Avos*. With every step that they took in Eretz Yisrael, they would have felt the holiness that emanated from the *Avos*, who served Hashem there.

~Had the *meraglim* discerned the holiness of the Land, they would never have reported on its physical attributes as they did and sown fear in their brothers' hearts. On the contrary, they would have ignited a fiery love for Eretz Yisrael, so that the entire nation would have responded, like Calev, וְלֵבָי וְנָדָעַת – We shall indeed go up.

However, because the *meraglim* lacked trust in Hashem's ability to help them overcome all obstacles, they saw only wood and stones, and they therefore described the Land in mere physical terms. Hence, they indeed "spoke with their mouths" that which "they didn't see" with their *spiritual* eyes. They told Bnei Yisrael about the great mountains—but not about the *Shechinah* that rested on the mountains; they talked about the Land that consumed its inhabitants, but not about the Land that exudes holiness. They told of the great giants who inhabited the Land, ignoring the holy impact on the Land by the "greatest of all giants," Avraham, Yitzchak, and Yaakov, our Forefathers.

*Therefore, in *Megillas Eichah* we find that the *ש* precedes the *ע*, for this manuscript laments the causes of the *Churban*, the destruction of the Temple: When Bnei Yisrael lived in Eretz Yisrael, they, like the *meraglim*, viewed the Land with purely physical eyes and saw only what physically existed there, ignoring the holiness of the Land.

Meraglim, he told them (13:18), "And you shall see (ure'isem) the land." When he gave the mitzvah of tzitzis, he said (15:39), "And you shall see (ure'isem) it and recall all God's commandments." What is the significance of this similarity?

The Talmud explains (Menachos 43b) how "seeing" the tzitzis leads us to recall the commandments. The key is the blue techeiles thread, which is reminiscent of the sea. The blue sea recalls the blue sky. The sky recalls the Throne of Glory, and the thought of the Throne of Glory reminds us to perform the mitzvos.

The tzitzis show us that a person can "see" far beyond the surface if he makes the proper effort. Moshe sent the Meraglim to "see" the land, and indeed, there was much to see. But they could not get beyond the surface. They saw giants and funerals, but they never really penetrated to its holiness. They never did "see" the land.

28a נאמה דקם - ר' בר

ממעלת חבירו, אם מחכמתו או מעושרו הרב או מיופיו. התפעלות זו פירושה שהוא מנתק את הדבר מאלופו של עולם - משורשו, שהרי לו היה האדם באותו רגע וזכר וידוע שהקב"ה עושה ובורא הכל, לא היה מתפלל כלל, שהרי בורא העולמים ברא הכל ומכווחו נתן לאדם זה מחכמתו ומעושרו - אך כאשר האדם מתפעל מאיש חכם, או עשיר הוא מעצים את כוחו של האדם, ומפרידו משורשו.

הן אמת אילו האדם בעל החכמה והיופי היה דבוק בקב"ה, וזכר שהכל מאתו יתברך, ואיזא לא היה יכול להזיק לו בעל עין הרע, אך כאשר האדם עצמו שוכח שהכל ניתן לו במתנת שמים, והוא עצמו מנתק דבר משורשו, איזא יכולה לפעול פעולת ראייתו של בעל העין. אמור מעתה, כי הזיק עין הרע אינו מתרחש דווקא ע"י רצון להרע ולהזיק, אלא כאשר ההתפעלות מנתקת דבר משורשו. ולכן העצה היעוצה להנצל מעין הרע - לחבר ולקשר כל דבר אל שורשו, וכדבריו של האדמו"ר רבי נפתלי מראפשיץ:

צריך להאמין שכל העולם כולו ומלואו הם צל ודמיון לעילא מיניה, וצריך לקשר כל דבר בשורשו. למשל ששמעתי בילדותי סגולה מפי האומרים, שמי שרוצה שלא ליתן עין הרע לחינוק יסתכל למעלה. ולדעתי אפשר אמר זאת איזה צדיק בחכמתו, כי עין הרע בא מזה, כאשר אדם רואה איזה דבר נאה, או איזה גדולה בממו או בבנים, או בכל מעלה, והוא מתמיה מאד על מעלתו של זה, אע"פ שמתמיה באהבה זה לזה, אע"פ גורם רעה בזה שמתמיה, שהוא מפריד הדבר משורשו. כי אלו היה הרואה חכם ודבוק בהש"ת לא היה מתמיה כלל, כי מה שייך לתמוה על מידת תפארתו של הקב"ה כביכול, כי זה שהוא רואה, הוא לתפארת ה', או דמיון לחכמתו יתברך מה שהאציל בצלמו ודמותו, רק צריך לישא למרום עיניו ובה מקשר הדברים לשורשו, וזה עין טובה ולא רעה..."

30

לך ארצך סבא

Let me please cross over... to destroy all the inhabitants of Canaan, so that Israel will never be exiled from it.

And see the good land. I will gaze upon it for good (which shall result) from my blessing, bringing everlasting benefit for Israel.

Let me please cross over and see. Moses presents two arguments to God that He relent and permit him to enter Eretz Yisrael with his people. One is a practical reason:

As a mighty warrior and military leader, he will be able to lead the Israelites in vanquishing the inhabitants of the Land. The second reason is that by viewing the Land from a perspective of "good," he will be able to have a positive impact upon it for the "good" of Israel, and that will have an everlasting and indelible influence upon Israel's security and well-being in the Land. According to the Sforno's interpretation, the expression וראית, and see, is not simply a request to see, in the usual sense, but to effectuate a major influence upon Israel's permanent residence and success in Eretz Yisrael.

סיכום

הנה, בכל מעשה בראשית נאמר (בראשית א' ד'): "וירא א-להים... כי טוב". משמעות אותה בחינה של ראייה, היא, שהקב"ה תפס את פרטי הבריאה וצירף אותם לנקודת התוכן של הבריאה, הנקודה שבה נמצאת שורש החטבה, על דרך מאמרם ז"ל (אבות ו' י"ב): "כל מה שצריך הקדוש ברוך הוא לעולמו, לא בראו אלא לקבדו, שצאמר, כל הנקרא בשמי ולקבדו בראיתו וצירףו אף עשיתיו".

ובמקביל, עבודת האדם אשר נברא בצלם אלוקים, הוא לצרף את כל פרטי הבריאה הנמצאים במצב של הסתר וחושך, לאותה בחינה של "וירא אלוקים כי טוב", בחינה של גילוי כבוד שמים שבגינה נברא העולם. אך כדי לגלות נקודה פנימית זו, בחינת "וירא אלוקים כי טוב", דרוש עיון והסתכלות לעומק - לגלות את אותה נקודה המצרפת את העולם לבחינת "לכבודו", כי במבט חיצוני נראה כי העולם מתנהג מחמת חוקים של "טבעי", פירוש, בצורה קבועה בלי בחינה המצרפת את הכל למהלך פנימי יותר.

וזה היה כמבואר שורש חטא המרגלים - שהם השכיחו את בחינת "וירא אלוקים כי טוב" - הם הקדימו את הפה שלהם לעין שלהם ונמשכו, כפי ערכם, אחרי הפן החיצוני של הבריאה. לעומת זאת, יהושע וכלב חיזקו את העם לחזור לראות בטוב הארץ - "הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד". פירוש, יהושע וכלב צירפו את הארץ

לבחינת "וירא אלוקים כי טוב", ובה התרוממו מהטשטוש והבלבול הרמוז בבכי של המרגלים.

ואומנם, זהו עיקר תפקיד האדם תמיד - להקדים את בחינת ה"עין" לבחינת ה"פה", לגלות הבחינה של "וירא אלוקים כי טוב", שבבריאה, ולצרף את התפיסה האמיתית לבחינת העין שרואה את הנסתר בבריאה - לבחינת גילוי כבודו יתברך. וממילא מובן, כי הנותן פירוש מעוות לבריאה, הרי הוא ביטל את העיקר שעליו העולם עומד.

ובשכר ההתרוממות מבחינת הקדמת הפה לעין, נזכה לראות את הגילוי השלם של אותו "וירא אלוקים כי טוב", כמאמר הכתוב (זכריה א' י"ז): "עוד קרא לאמר פה אומר ה' - צבאות עוד תפוצצנה ערי משוב ונחם ה' עוד את ציון ובחר עוד בירושלים", וכדכתיב (ירמיה ל"ג ט'): "והייתה לי לשם פשוט לתהלה ולתפארת לכל גוי הארץ אשר ישמעו את כל הטובה אשר אנכי עשה אתכם ופחדו וקצו על כל הטובה ועל כל השלום אשר אנכי עשה להם".

27

שורש החטא של ישראל

והורש אב שאנו עומדים בו עתה, מסוגל ביותר להתחזק במדה זו של "טוב", שהרי איתא בחז"ל שכל חודש נברא באות אחת, וחודש אב נברא באות "טית", ואת "טית" מורה על "טוב", וכמו שאמר חז"ל כי לכן כנפח ראשו של "טית" בחוכו, לפי שטובא גניי בגייה. ולכן איתא בחז"ל (פסיקתא ר"ג) כי הבית השלישי יבנה בחודש אב, שהרי יוקר השפעת בית המקדש, הוא כמבואר מדה עלה זו של "טוב", אשר אפשר להשיגה בחודש אב. וכמ"כ גם יומא דהילולא של הורן הכהן הוא בתחילת החודש, לפי שמדתו של אהרן היתה מדת ה"טוב", וכלשון חז"ל נמחית כ"ט ע"א) שהיה הכהן עומד ומטיב את גבורתו. תכלל בזה, שהיה משרש בשמות שראל הנקראות נרות, ומלשון הכתוב (משלי כ"ז ג') נר ה' נשמת אדם וגו', שיהיו מתכתבים ומסתכלים תמיד על הטוב שיש בכל דבר.

28

כן מהראוי לאדם ללמוד מדרכי בוראו, ולהתדבק במדה זו של "טוב", ואף פרטים רבים נכללים במדה זו, מ"מ כללות ענין השייך לכל אחד, היא, להיות תמיד לא עם טובה, מתיקות, נעימות, שמחה, פנים אירוח, ולראות הצד הטוב שיש בכל דבר, להיות מרצה מכל דבר, בבחינת (תהלים צ"ד) יהי נועם ה' וגו', (שה"ש ה' ט"ו) חנו מתקים וכלו מחמדים וגו', (משלי ג' י"ז) דרכיה דכי נועם וגו', (ויקרא פ"ד ע"א) נאים דרכיו ונקנים מעשיו וכו', ועל דרך שהזכירו חז"ל בזה פ"ב מ"ט) איווהו דרך ישרה שירבך בה אדם וכו', רבי אלעזר אומר לב טוב, אמר

להם רואה אני את דברי אלעזר כן ערך שבכלל דבריו דברים, ולא להיות כן אדם אשר תמיד מר לו מכל דבר, ומהלך בפנים וזעפוח כל היום, תנאנו על כל דבר שאינו הולך כרצונו, ומסתכל על כל מה שקורה לו במבט שחור ועצוב, ורואה רק הצד הרע שיש בכל דבר.

Moshe Rabbeinu told the *Meraglim*: וְהִתְחַזְקֶתֶם וְלָקַחְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ — “Strengthen yourselves! And take from the fruit of the land.”²⁵ There was something that could help the *Meraglim* succeed in the herculean task that lay ahead — the fruit of Eretz Yisrael.

True, at that point Eretz Yisrael was covered by a thick shell of *tumah*, but its fruits were full of holiness and not just of an ordinary sort. With their entry into Eretz Yisrael, *Klal Yisrael* was supposed to have embarked upon the Messianic era. Therefore, the fruits on the trees of Eretz Yisrael had grown in preparation for the period of Mashiach and contained sparks of the *kedushah* of Mashiach.²⁶

What kind of *kedushah* is exclusive to the period of Mashiach? The *sod*, the secret layer of Torah. Currently, we only have the revealed levels of Torah. While we have small sparks of *sod* as a foretaste, the bulk of the secrets will be revealed when Mashiach comes.

Moshe Rabbeinu understood that it would be almost impossible to withstand the *tumah* that was then covering Eretz Yisrael. So, he told the *Meraglim*: Find out וְיָקָה הָאָרֶץ — “and how is the land.”²⁷ וְיָקָה הָאָרֶץ is *gematria* (347). כל רז סודך.

If the *Meraglim* had eaten from the fruits of Eretz Yisrael, secrets of the Torah would have been revealed to them. The spiritual satisfaction of the secrets of Torah would have enabled them to overcome the *tumah* covering Eretz Yisrael.²⁸

Yehoshua and Kalev ate of the fruits of Eretz Yisrael and this enabled them to break through the darkness. The other *Meraglim* didn't absorb the inner holiness of the fruits; they merely brought them back. Without the *kedushah* of the inner layers of Torah, they could only see the exterior of Eretz Yisrael and felt powerless to overcome the *kelipah*. In defeat they proclaimed, “We won't be able to go up to the nation because it is stronger than us.”²⁹

Yehoshua countered, “...the land is very, very good! ... וְזֶה הָאָרֶץ זָבַת חָלֶב וְדָבָשׁ — “It is a land that flows with milk and honey!”³⁰ — “Open up my

34 218 DIMENSIONS IN CHUMASH

R. Bernstein

BACKGROUND

The central episode in our parsha is that of the sending of spies to the Land of Canaan and the ensuing events and repercussions. Verse 2 of Chapter 13 states that “אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִשֵּׁתָּא בְּתִשְׁלָחוֹ — One man each from his father's tribe shall you send.” Since the Jewish People comprise twelve tribes, and each tribe sent one man, the delegation of spies apparently totaled twelve people.

However, the matter does not rest there. The *Yerushalmi* in *Maseches Sotah* records a dispute among the Sages as to how to relate to situations where the Torah repeats a word.¹ Are we to relate to the second word as an additional unit, or do we rather say “*dibrah Torah k'leshon b'nei adam* — the Torah speaks as people do,” i.e., repeating a word may simply be a way of speaking, without necessarily adding an extra element. The *Yerushalmi* states that the differing opinions on this matter will have implications for our understanding of how many men were sent to the land of Canaan, seeing as our verse refers to them with the double expression “אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד”:

- According to R' Yishmael, who holds that the Torah speaks as people do, there was only one man per tribe that was sent.
- According to R' Akiva, who holds that the Torah does not speak as people do, the double expression indicates that two people from each tribe were sent.

חז"ל בברכה מעין ג' לאמר “שרצית והנחלת לאבותינו לאכל מפריה”? מכיון שמשנה לא רצה להכנס לארץ, כדי “לאכול מפריה”? ונ"ל ע"פ דברי קבלה, שאכילת פירות א"י מסוגלת להשריש בלב האדם יראת שמים. ממילא מק' תנמ' שפיר, וכי משה לאכל מפריה הוא צריך הלא אמר: “מה ה' אלהיך שאל מעמד כי אם ליראה את ה'” (לקמן י') ופריך בברכות ל"ג, אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא? ומשגי, אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא. ולכן שאלו שפיר בטוטה על משה, וכי לאכל מפריה הוא צריך כדי להשיג יראת שמים? אבל לכל אדם שפיר תקנו לברך: “שרצית והנחלת לאבותינו לאכל מפריה”, שמלבד שאנו נהנים מפירות הארץ, הרי אנו רוכשים ע"י יראת שמים, שלגבינו הוא דבר גדול מאד.

33

שפתי דעת / פרשת שלח

בפתח דברין מביא ה'שפת אמת' מהספר 'זאת זכרון' להרבי מלובלין ז"ע, שפירש את שליחות המרגלים והנאמר בהם (במדבר ג' ב) “ויתורו את הארץ”, שהוא מלשון

התור קשר. ארץ כנען היתה בעת ההיא מקושרת לשבעת עממים ועדיין לא היתה מוכנה לבניה האמיתיים, בני העם הנבחר. תפקידם של המרגלים היה 'ויתורו' להתייר ולפתוח את הקשר הלז, להכין ולהכשיר את ארץ ישראל לעם ישראל.

בדבריו מסביר ה'שפת אמת' את רעיונו של ה'חזה' ופורט אותו מהלכה למעשה.

הגמרא מלמדת (גיטין נ"ג א), שנקראת ארץ הקודש 'ארץ הצבי' כי היא כעורו של צבי. מה הוא נמתח מעבר למידתו המרבית ומכיל יותר מכפי יכולתו, אף ארץ ישראל נמתחת ומגיעה אל למעלה מיכולתה הטבעית והמקורית בכדי שתכיל את ישראל בניה. ולא רק בקיבוץ אוכלוסין עסקין, אלא גם בתבונה ותנובתה והיותה זבת חלב ודבש ואף כל שאר מעלותיה, כולן באות לביטוי אף ורק כשישראל יושבים על אדמתה וחושפים את החלק הרוחני הגנוז בה.

הדרך לחשיפת הגנוז בארץ היא באמצעות קיום המצוות התלויות בה. הדא הוא דכתיב (והללם לא, כ) “מה רב טובך אשר צפנת ליראך”, טוב הארץ צפון וגנוז, אך כשנתן הבורא יתברך את המתנה לעם ישראל, העניק להם בטובו הגדול גם את הכלים להבין את המתנה ולהגיע לעומקי סודותיה ולהפיק ממנה את מלוא התפוקה.

ראשי בני ישראל נשלחו לשליחות על מנת שיבינו סוד זה ויצליחו לראות את הארץ מבדל למסן הטבעי הרגיל, הכוונה היתה, שהם יצליחו לחדור את המעטה החיצוני של הארץ ולהוציא מהכוח אל הפועל את החמדה הגנוזה בה, היא החמדה אשר לה השתוקקו האבות הקדושים ומשה רבנו ע"ה, אלא שהם כשלו בשליחותם, מחמת שלא נתנו נפשם בשליחותם ועירבו שיקולים חיצוניים. אילו היו מבטלים את העצמות, אזי היו מגלים את הטוב הרוחני הגנוז בארץ ולא היו מדברים בה סרה ומוציאים דיבתה. ואכן, מיד לאחר פרשת המרגלים, מנחם הבורא את בני ישראל בנתינת מצוות נסכים וחלק. כי על ידי נתינת מצוות אלו, ביקש הבורא לנחמם ולהבטיח שלא תיפול רוחם. היה כאן מסר אלוהי, לאמור: כשלונו וטעות המרגלים היו, אי ראיית הרוחניות הגנוזה בה, קרי המצוות התלויות בה.

בחז"ל מצינו שנפסק (בבא בתרא סד, א), שהנותן בור לחברו בתוך שדהו, צריך לתת לו דרך להגיע לבור, כי נותן בעין יפה הוא נותן. ומבאר החידושי הרי"מ ז"ע, כי כשנתן לנו הבורא את ארץ ישראל, נתן לנו דרך להגיע אליה ולהבין אותה. דרך זו, באמצעות מצוות התלויות בארץ היא. קיומן נותן לבני ישראל את הארץ ואת פנימיותה, ואילו כשלא מקיימים אותן הרי היא 'ארץ אוכלת יושביה'.

AN UNLIKELY CEREMONY—THE NAMING OF NACHAL ESHKOL

In the course of their tour of the land, the spies took some fruit—a cluster of grapes, a pomegranate, and a fig—in order to bring back and show the people. Verse 24 then states:

לְמָקוֹם הַהוּא קָרָא נָחַל אֶשְׁכּוֹל עַל אֲדוּת הָאֶשְׁכּוֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

They named that place the Brook of Eshkol, on account of the cluster that the Children of Israel cut from there.

It is most interesting to note that in this verse the spies are referred to as “the Children of Israel.” While it is true that they were from the

Children of Israel, nevertheless, all the other verses in this parsha refer to them simply as “the men,” or just use the pronoun “they”! What is behind this “official”-sounding title in our verse?

In truth, a seemingly more pressing question is: What was the goal of naming this brook in the first place? After all, these men are meant to be keeping a low profile as they scout out the land. They are not meant to be holding name-changing ceremonies—to which we can only hope no-one turned up!

A DUAL MISSION

In order to answer these questions, let us go back to the verses which describe Moshe’s instructions to the spies, which he concludes by saying:

וְהִתְחַזְקֶתֶם וְלָקַחְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ.

You shall strengthen yourselves and take from the fruit of the land.

The simple translation of the word “וְהִתְחַזְקֶתֶם” is, as we have indicated, “you shall strengthen yourselves.” However, the *Targum Yonasan ben Uziel* translates this word as: “וְתַעֲבִידוּן חִזְקָא.” The concept of *chazakah* is a formal acquisition of land through an act that demonstrates ownership thereof.³ According to the *Targum Yonasan*, the taking of the fruit was not only for purposes of bringing it back to show the people, but was also an initial “*chazakah*” act of acquiring the land on their behalf!

It emerges that the mission of the men sent by Moshe to Canaan was twofold:

- To bring back information concerning the land.
- To initiate the people’s acquisition of the land.

Now we can understand why the verse which describes the cutting of the cluster of grapes calls them “the Children of Israel.” For unlike the scouting element of their mission, in which capacity they served as twelve “men” seeking to bring back information to the people, with the cutting of the grapes they were acquiring the land for the people. In this capacity, they were no longer twelve individuals, but rather twelve emissaries representing the entire “Children of Israel”!

Indeed, this will give us insight into the significance of the re-naming of the place from where they took the fruit, as this, too, was an act of proprietorship, representing the transition of the land into new hands.

Moreover, once we appreciate that there were actually two missions to be accomplished, we can begin to understand why each tribe may have actually sent two representatives.

The Torah describes the season during which the *Meraglim* traveled, the months of Tammuz and Av, as יָמֵי בִּכּוּרֵי עֲנָבִים — “The days of the ripening of the grapes.”³² Literally, however, בִּכּוּרֵי mean first, or before. Thus, Rav Shmshon Astropole³³ interprets עֲנָבִים to mean, “That which is before the letters of עֲנָבִים.” The letter before ע is ס, before נ is מ, before ב is א, before מ is ל—spelling ס-מ-א-ל, the name of the Satan.³⁴

The *Meraglim* did not just have to break through the *kelipah* covering the place Eretz Yisrael, they had to break a shell covering the time of Tammuz and Av. Just as Eretz Yisrael is the place of *Geulah*, Tammuz and Av are the time of *Geulah*. These months will become the greatest months when Mashiach comes, but today they are covered with the *kelipah* that is before עֲנָבִים.

The letters before עֲנָבִים spell the name of the Satan, but that is only when the *yud* is left out. *Yud* is a letter of *kedushah* as it is part of Hashem’s Name. With the *yud* included, grape wine is a drink of holiness and elevation. It has the capacity to reveal secrets, to connect a person to the deep, intuitive *sod* level of Torah.³⁵ When Mashiach comes, wine will lose its danger of intoxication and instead will uplift us with secrets of Torah.

The *Meraglim* brought back a cluster of grapes from Eretz Yisrael and used it to disparage Eretz Yisrael. They became trapped in the עֲנָבִים of the Satan.

But there was tremendous *kedushah* in those grapes. The *Midrash*³⁶ reveals that they were squeezed and made into wine. This wine was used for the *nissuchin* throughout the forty years in the Midbar. The *kelipah* covering these grapes were broken and their secret goodness was revealed.

May the goodness of Tammuz and Av and the holiness of Eretz Yisrael be fully revealed, soon, in our days, Amen.

39

וְעוֹד יֵשׁ לֹמֵר, שְׂכוּנוֹת הַפֶּסֶח לָרְמוֹ לְמָה דְּאִיתָא בְּשֵׁם הָאֲרִיזָל שְׂמִצּוֹת בִּיכּוּרִים הָיָא תִּיקוֹן לְחֵטָא הַמֵּרְגְּלִים, וְלִכְךָ אֲמַרְוּ חוֹזִ"ל בְּמִשְׁנֵה דִּבְכּוּרִים (פ"ג מ"א) כִּיִּצֵּד מִפְּרִישִׁים בִּיכּוּרִים, יוֹרֵד אֲדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ לְרֹאֵה תֹאנָה שְׂבִיכָה, אֶשְׁכּוֹל שְׂבִיכָה, רְמוֹן שְׂבִיכָה, קוֹשֶׁרֶת בְּגָמִי. וְנִקְטַת הַתֵּנָא שְׁלֹשׁ מִינִים אֱלוֹ דְּרוּקָא, מִפְּנֵי שְׂאֵלוֹ הַמִּינִים הֵם הַפִּירוֹת שְׁלִיחוֹ הַמֵּרְגְּלִים מִן הָאָרֶץ. וְהַבִּיאוֹר בּוֹה, כִּי הַמֵּרְגְּלִים הִלְלוּ חֲטָאוֹ בְּכַפּוּיֹת טוֹבָה, שְׂבִיכָה לְרֹאֵת אֵת

40

אֲשֶׁר אֲנִי נוֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל

וְנִפְלָא בּוֹה לְהַבִּין מַה שְׂחַקְשִׁינוּ עַל יִיתוֹר הַלָּשׁוֹן, “אֲשֶׁר אֲנִי נוֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל,” כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָה כָּלל הָאֲרִצּוֹת הַנִּכְבָּשׁוֹת בַּחֶרֶב וּבַחֲנִית, אֲלָא זְקוּקִים בָּהּ לְנִתְּנָה מִיִּחוּדָה מַהֲשִׁייתָ, כְּדִכְתִּיב (וַיִּקְרָא כ', כ"ד) וְאָמַר לָכֵן אֲתָם תִּירְשׁוּ אֶת אֲדָמָתָם, וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֵן לְרִשְׁתָּהּ אוֹתָהּ, כְּלוּמָר, לֹא תִּתְּכֵן כָּל אֲפִשְׁרוֹת שְׂאֵתָם תִּירְשׁוּ אֶת אֲדָמָתָם, אֲלָא רַק לְאַחַר שׁ. אֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֵן לְרִשְׁתָּהּ אוֹתָהּ, וְהֵינִי כְּחוּצָא מִתְּעִלוֹת רֹחַנִית, שְׂהִיא הִיא הַדֶּרֶךְ לִירוּשָׁת הָאָרֶץ.

וְזוֹהִי הַהֲדָגָשָׁה, “אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נוֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל,” כִּי מֵאַחַר שְׂהִיתָה אֶרֶץ כְּנָעַן — דְּבַר הַמוֹכִיחַ שְׂאֵינָה אֶרֶץ כְּשֹׂאֵר הָאֲרִצּוֹת, אֲלָא בְּגִדֵּר רֹחַנִי, “קְלִיפָה הַקּוֹדֶמֶת לְפָרִי,”

לְפִיכָךְ אֵינָה נִלְקַחַת וְנִכְבָּשֶׁת מֵעַצְמָה, אֲלָא, “אֲשֶׁר אֲנִי נוֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל.”

יֵתֵר עַל כֵּן נִרְמָז בּוֹה לְמָה שְׂאֲמָרוּ (בְּמִדְבָּר רַבָּה פ"ג) אֲמַר לֹו הַקְּב"ה לְמִשְׁחָה הֵן הָאָרֶץ חֲבִיבָה עָלַי וְכִי, וְיִשְׂרָאֵל חֲבִיבִין עָלַי — אֲנִי אֲכַנִּים אֶת יִשְׂרָאֵל שְׂהֵן חֲבִיבִין עָלַי לְאֶרֶץ שְׂחִבִּיבָה עָלַי, וְזוֹהִי: אֲשֶׁר אֲנִי נוֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ כָּאֵן הַהֲדָגָשָׁה, “נוֹתֵן” כְּמ"ש (ב"ב נ"ג, א') כָּאֵן דִּיהִיב מִתְּנָה בְּעֵין יִפְהָ יְהִיב.

A Midrash on the first *pasuk* in the Torah (*Bereishis Rabbah* 1:4) declares that the entire world was created *Bereishis* — for things that are called *reishis* (first). One of the items on this list is *bikkurim*.

The Alshich HaKadosh finds this assertion astonishing.

"What's so great about this mitzvah that the entire world was created for it?" he wonders.

The Alshich answers that this Midrash is conveying a fundamental principle upon which our entire faith is predicated.

Hashem has no need for this world or for us. Furthermore, anything that we can possibly give Him or do for Him comes from resources that He provides for us. And if we were trying to pay Him back, what could possibly suffice as recompense for our very lives and for supplying us with all our needs, bestowing an abundance of good upon us?

So what can we do for Hashem?

The Alshich answers that Hashem wants only one thing in return for all He does for us: *hakaras hatov*. He wants us to express gratitude.

The entire world was created for *bikkurim*, says the Alshich, because the entire purpose of the mitzvah of *bikkurim* is to give thanks to Hashem for our crops.

A Midrash (*Mishnas Rabbi Eliezer* 7) states: Nothing is worse to Hashem than ingratitude. The Midrash goes on to say something shocking. Why was Adam HaRishon banished from Gan Eden? Because he ate from the *Eitz Hada'as* (Tree of Knowledge), correct?

No.

The Mishnas Rabbi Eliezer says that he was banished because when Hashem asked him why he had eaten from the *Eitz Hada'as*, Adam answered: *האשה אשר נתת עִמָּדִי הִוא נָתַתָּה לִי* — *The woman whom You gave to be with me — she gave me from the tree, and I ate* (*Bereishis* 3:12). It was Adam HaRishon's lack of gratitude that caused him to be thrown out of Gan Eden.

וגם בזה יש להעיר, מדוע נקטה המשנה דווקא את שלושת הדוגמאות הללו - ענבים תאנים ורמונים - ולא את שאר שבעת המינים.

ויתכן, כי כשם שמצוות הביכורים היא תיקון לחטא המרגלים, שהרי הביכורים מבטאים את שבח פירות ארץ ישראל, ובכך מתקנים הם את הזלזול בארץ ישראל שנעשה בחטא המרגלים, כך גם הברכה שנתקנה על שבעת המינים, מטרתה לתקן חטא זה, שהרי ברכה שניתקנה במיוחד על שבעת המינים, היא גופא שבח גדול לארץ ישראל, והוא תיקון לחטא המרגלים.

ומשום כך נקטה המשנה דווקא את שלושת הדוגמאות הללו, מכיון שבהם חטאו המרגלים, וכאמור.

אכן נראה לומר, כי לא רק בשלושת המינים הללו יש תיקון לחטא המרגלים, אלא בהבאת בכורים מכל אחד משבעת המינים, וכן באמירת ברכה על כל מין משבעת המינים - יש בזה תיקון לחטאם, וזאת למרות שחטאו בשלשה מינים בלבד.

והטעם בזה הוא, שאף שהמרגלים הביאו רק שלשה מינים, אולם לדברינו הרי רצו בזה להוכיח מדין "חזקה", כי גם שאר פירות הארץ משונים הם. נמצא איפוא שבדרך אגב דיברו סרה גם על שאר פירות ארץ ישראל, ומשום כך גם בשאר המינים יש תקנה לחטא המרגלים.

ביאור הכתוב: והימים ימי בכורי ענבים

ולפי זה יתבאר לנו מה שהזכיר הכתוב (להלן כ') והימים ימי בכורי ענבים, ובודאי אין כאן סיפור דברים בעלמא, ואם כן מהי הכונה בזה, אלא שהוא המשך להבהרת מטרות שליחותם, כי מאחר שהוטל עליהם להכניע את קליפת ד' עממים בכלל, וכנען בפרט, אם כן היו צריכים להתעלות באהבת השי"ת - שהוא הניגוד הגמור לקליפת כנען - חסד דסט"א.

ודבר זה עצמו נרמז בביכורים, כי מהות הביכורים הוא גילוי על אהבת השי"ת, והרי הפרי הראשון שצומח חביב מאד על האדם, כמ"ש (ישעיה כ"ח, ד') כבכורה בטרם קץ אשר יראה הריאה אותה בעודה בכפה יבלענה, ואילו האדם מתגבר על רצונו ושבעו

ומוסר הכל לכהן, משום שכך ציוה השי"ת, נמצא שהביכורים מורים על אהבת ה' שיש בהם בישראל, ולכן נרמז להם על חובתם להתעלות באהבת ה', בזה שנאמר: והימים ימי בכורי ענבים.

והתחזקתם - ותעבדון חזקתא

ותראה שלכן גם נאמר (שם) והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ, ותרגם יונתן, "יתעבדון חזקתא - ולכאורה מה ענין חזקה לשילוחם של המרגלים, אמנם לדברינו הוא נפלא בס"ד, שהרי כל הליכתם היתה מכוונת להשריש קדושתם בארץ, כך שיוכלו ישראל אחר כך לכבשה בנקל, והרי זה כדוגמת הילוכו של אברהם אבינו ע"ה (כנ"ל מב"ב ק' א') להכין לבניו ירושת הארץ, ולפיכך תרגם, "ותעבדון חזקתא" היינו שתוכלו לכבוש את הארץ, באותה חזקה שהנכם עושים כעת.

[ואם כי הילוך אינו קנין לדעת חכמים, וכמו שפסקה הרמב"ם (פ"א מהל' מכירה הל' י"ג) שאני אברהם כמ"ש (שם) משום חביבותא דאברהם הוא ואם כן לא הוצרכו כלל לקנין, לאחר שאברהם כבר קנה את הארץ (ועיין "יפה עינים" שם, "דאף דלרבנן לא קנה כולה, מכל מקום ע"י קנינו במקצתה בהדרגים שהלך יהיה ע"י זה נוח לבניו לכבשה) ואפשר לומר בדרך רמז שלכן הוסיף: ולקחתם מפרי הארץ, בתור רמז למה דקיי"ל (רמב"ם שם פ"ג הל' י"ח) לגבי פשתן, כיון שתלש כל שהוא קנה הכל, והיינו בפשתן שאינו צריך לקרקע, וזהו: ביכורי ענבים שכבר הבשילו].

זאת ועוד, ולקחתם מפרי הארץ פירושו הוא שישתוקקו לקיים מצות ביכורים כשיבאו לא"י, ולעת עתה יקיימו בזה מעין ביכורים כמ"ש (כתובות ק"ה, ב') כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים, ויכלו לתת למשה הפירות כביכורים, ומי לנו גדול משה התלמיד חכם, ובזה גופא "והתחזקתם" היה נחשב להם כחזקה בארץ, בגלל הפעולה הרוחנית.

נמצא שהפסוק כולו הוא מקשה אחת, "והתחזקתם" - גדר חזקה בהליכה, והשתוקקות לבא לארץ לקיים מצות ביכורים שהיא אהבת השי"ת, ובוה יתקנו האהבה שבקדושה, והכנעת האהבה הרעה, ולקחתם מפרי הארץ - בכדי להורות על פנימיות רצונם לבא לא"י, וכעת עכ"פ יקיימו מצות ביכורים בנתינת דורון לת"ח, וזהו: והימים ימי בכורי ענבים, רמז לתיקון האהבה ולהכנעה, שהרי אין לך הכנעה גדולה מנתינת בכורים, שמוסר ראשית פרי עמלו החביב עליו לכהן או לת"ח.

ולכן נקראים הביכורים בשם "תרומת ידך" (פסחים ל"ו, ב') בניגוד להרגשה הפסולה של "כחי ועוצם ידי", כי מרים הכל לשמים, ומודיע בזה שאין לו מעצמו מאומה, הכל שייך להשי"ת, והרי זה כדרך שנאמר באברהם אבינו ע"ה (בראשית י"ד, כ"ב)

44 ה'ש"כ ו'תש"ח

רעג

שלח

וביאר על פי המובא בשם האר"י הקדוש על הפסוק: "והימים ימי ביכורי ענבים", שמצוות הביכורים היא תיקון לחטא המרגלים, שכן המרגלים המאיסו את ארץ ישראל, ואילו מצוות הביכורים ניתנה משום חיבוב ארץ ישראל, ולכן היא נוהגת רק בשבעת מיני הפירות בהם נשתבחה ארץ ישראל.

ועל פי זה ביאר הגר"מ זצ"ל, שלכך מציינת המשנה במסכת ביכורים את שלושת המינים הללו בדוקא, כיון שבהם חטאו המרגלים, ומצוות הביכורים היא התיקון לחטאם.

ונראה לבאר בדרך זו, גם את דברי המשנה במסכת ברכות (מד, א): "אכל ענבים ותאנים ורימונים, מברך אחריהם שלש ברכות - דברי רבן גמליאל. וחכמים אומרים, ברכה אחת מעין שלש".